

GOTLAND PÅ TVÄRSEN

Korta avstånd.
Små och slingriga vägar.
Gotland är perfekt
för alla som gillar
veteranfordon.

TEXT & FOTO: THOMAS SJÖLUND

Stutz Bulldogen ovan köptes ny av en norsk skeppsredare 1920. Sedan hamnade den i Sverige och Kristinehamn 1923. Dåvarande ägaren körde i diket med följd att Stutzen blev stående till 1959, i princip orörd. Till vänster delar av den Ardenz som var med om Gotlands första dödsolycka i trafiken.

Sällsynt Selve. Juvelen i Rolf Harlevis samlingar i Visby Bilmuseum är hans Selve Motorwagen från 1920. 24 hk utvecklar den fyrcylindriga motorn. Förste ägare var källarmästare Carl Viktor Rosenblom på Gotland. – Det tog 21 år att renovera den, berättar Rolf.

Visst, Gotland är en ö och därför måste

man åka färja från Nynäshamn, Oskarshamn eller Grankullavik på Ölands norra udde. Det kräver både planering och en stadig reskassa. Här vi nu löst det är det bara att ge sig iväg. Häng med på en resa tvärs över ön. Gotlänningarna (de veteranintresserade) brukar jämföra sin ö med Kuba. I så måtto att många gamla fordon överlevt och finns kvar idag. Det isolerade läget är en orsak till att många veteranfordon finns kvar, krångligt och dyrt för fastlänningar

att köpa upp dem. Gotland är också till stora delar glesbygd, lador och bondgårdar finns i mängd och här har saker fått stå i fred.

Ett utmärkt exempel på detta hittar man fem kilometer norr om Visby efter riksväg 148 mot Fårösund. Här finns ett av Visbys två (!) bilmuseer. Precis vid vägen har Rolf Harlevi drivit Visby Bilmuseum sedan 1977. Det andra, Gotlands Veteranbilmuseum, ligger söder om Visby vid Kneippbyn.

Men tillbaka till Rolf Harlevi och hans samlingar. Här finns en Selve Motorwagen från 1920, en av två bevarade exemplar!

– Ja, den är jag nog stoltast över. Och den kom till Gotland 1920, det var källarmästaren på Hemse hotell som köpte den. För några år sedan lånade jag ut den till stadsmuseet i Lüdenscheid, staden där Selve (1919-1929) byggdes. Jo, jag har renoverat den, 21 år tog det, men det var det värt. 1985 var jag klar, berättar Rolf när han visar runt i museet.

Inte bara bilar i Visby Bilmuseum. Här finns mängder av motorcyklar, kuriosa och även båtmotorer eftersom Gotland som bekant är en ö. Sommaren 2010 är förmodligen sista året som museet har öppet.

- Jag fyller 80 år i år och har stått här varje sommar i 33 år. Nu får det räcka, säger Rolf Harlevi.

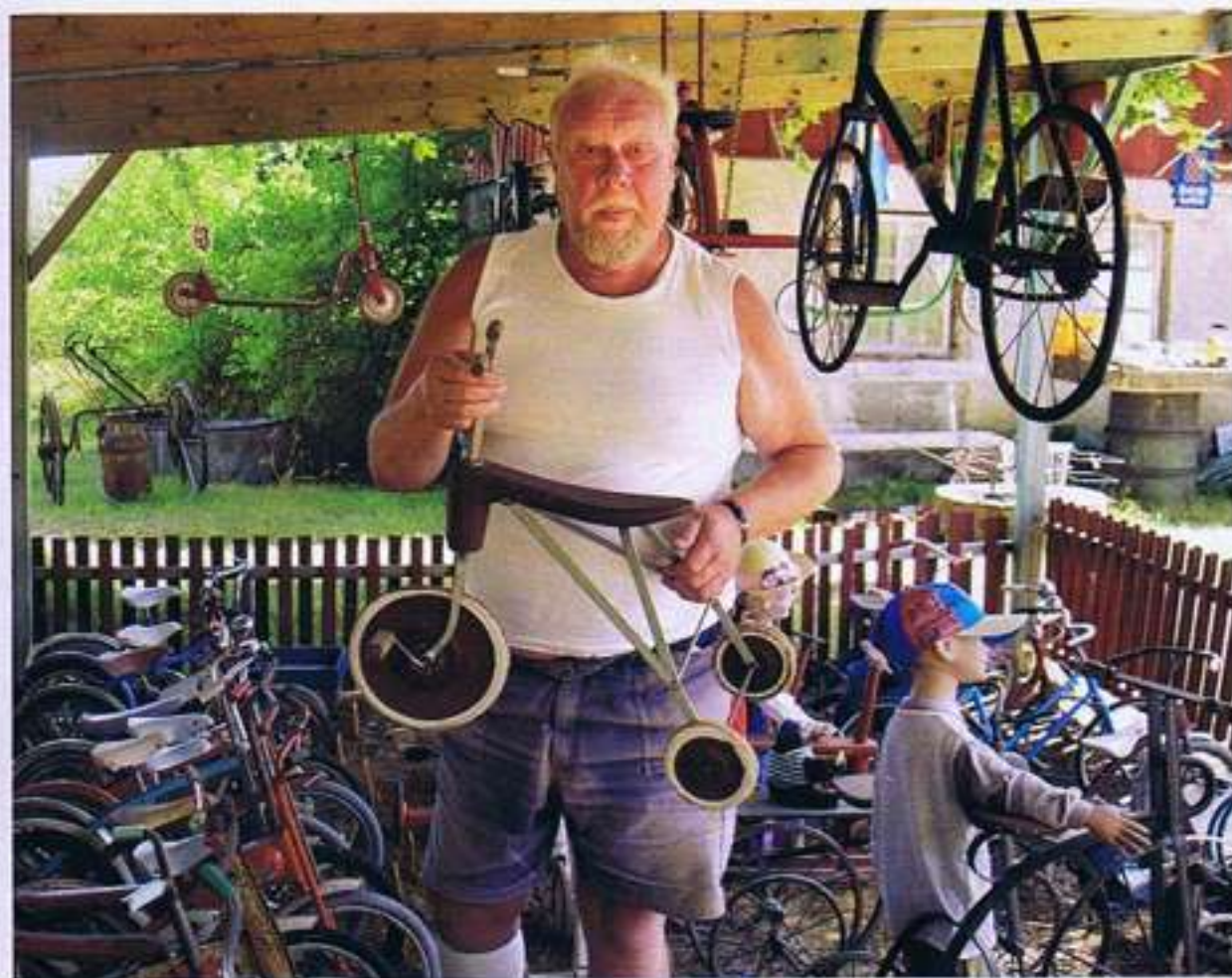
1 300 METER LÅNG TÅGRESA

Tuff-tuff. I Hesselby, Dalhem, utgår museijärnvägen. Ett eldorado för stora och små. Föreningen Gotlandståget bildades 1972 och har roligt året om.

Äkta nostalgi. Ett par kilometer från järnvägsstationen ligger lanthandelsmuseet Dunbodi, späckad med skyltar, varor och allt som hör en gammal affär till.

Ute och cyklar. I Burs får Göran Åkerman utlopp för sin samlarmani. Barncyklar är huvudinriktningen, men här finns mycket mer...

För bildernas skull drar vi ut den i solljuset. Det går förvånansvärt lätt trots att vi bara är två man.

– Jag kör den varje sommar fortfarande, säger Rolf och klättrar upp i förarsätet.

Har man små barn kanske man kan locka med T-Forden från de klassiska Pippi Långstrump-filmerna, den Kling och Klang framförde, eftersom den står i museet. Här finns vidare en Calthorpebil från 1913, märket är ju mest känt för sina motorcyklar, en Opel Doktorwagen från 1907 och en Stutz Bulldog 1920.

– Opeln kommer från Blekinge, landskapets tredje bil. Den renoverades 1968 och 1977 när jag öppnade museet köpte jag den av Ingemar

Ahlqvist. Stutzen är det många veteranintresserade som känner igen. Den stod ju många år på Skoklosters bilmuseum när det fanns, berättar Rolf vidare.

Motorcyklar har det också funnits många av på Gotland. I museets lokaler finns ett trettiotal. Bland annat en Nordstjernen från 1919, egentligen en kardandrivna belgisk FN. Vidare finns Esse, Colibri, NV, Husqvarna, Dot och Moto Parilla för att nämna några...

– Jag har också resterna av en Ardenz, en schweizisk lastbil från 1905 men som kom till Gotland först 1919. Den var inblandad i öns första dödsolycka i trafiken, berättar Rolf.

Till största delar är det hans egna samlingar som utgör museet, men det finns också inlånade fordon från hans veterankompisar. "Pippi-Forden" ägs av Sylve Klint och Staffan Bergwall har en Austin Seven stående hos Rolf. Som för övrigt är god vän, med Jan Janthe som driver Gotlands veteranbilmuseum.

– Nej, då. Inte är vi konkurrenter, museerna skiljer sig åt. Jag brukar hälsa på hos honom minst en gång om året, säger Rolf som trots allt börjar se slutet på sitt museum.

– Det här blir sista året jag har öppet, jag fyller ändå 80 år i år. I 33 år har jag stått här, tur att jag haft annat att leva på. Mina barn är klokare än jag, ingen vill ta över. Så det är risk att museet skingras, helst ser jag ju att fordonen stannar här på Gotland, säger Rolf innan jag far vidare.

Sommaren 2010 blir alltså den sista för Visby Bilmuseum om inget oförutsett händer. Med lite dysterhet hoppar jag upp på min Vespa GS 160 från 1963. Nu bär det av sydost – mot lanthandelsmuseet Dunbodi och Gotlands Hesselby Järnväg (GHJ) i Dalhem. Antingen åker man tillbaka till Visby och

Potatisen åkte ut. Per Karlsson satsar på turism istället. Han och fru Kickan utvecklar Gangvide Farm och riktar sig bland annat mot bilklubbar.

tar av mot Dalhem eller så lite norrut mot Duss och därifrån rakt söderut mot Bjärs så kommer man ut på samma väg. Sväng vänster vid kyrkan i Dalhem och efter två kilometer dyker Dunbodi upp. Per-Ove och Maj-Britt Pettersson driver det. Museet ligger i lokalen som August Wilhelm Engström startade som lanthandel 1903 och är renoverad till sitt ursprungsskick. Lanthandeln var i drift till 1974. Prylgalningen i en får sitt lystmäte, inte visste jag att en gammal O'boy-burk kunde väcka sådana känslor. Allt som funnits i en lanthandel från 1900-talets början och en 50-60 år framåt finns utställt. Missa inte "Prylboden" längst inne där begagnade prylar finns till salu. Ute på gården kan det också vara loppis.

Efter att varvat ned med en glass kör jag tillbaka mot Dalhems kyrka. Nu blir det vänster och efter en kilometer dyker järnvägsstationen i Hesselby, Dalhem, det går inte att ta miste. Järnvägstrafik bedrevs på Gotland 1878-1960 och de sista spåren revs upp 1964.

– 1972 bildades Föreningen Gotlandståget och så köptes stationsområdet i Hesselby. 1978 invigdes banan till Eken och under 2010 bygger vi 1 300 meter järnväg till, berättar Lars-Åke Johansson, maskinchef, styrelseledamot och anställd i den ideella föreningen som har 1 000 medlemmar varav 30-35 arbetar aktivt.

Juli är högsäsong då det går sex turer fyra dagar i veckan. Turen är inte lång:

– Vi kör 1 300 meter enkel resa idag. I sommar bygger vi på ytterligare 1 300 meter och på sikt ska vi ta oss till Roma, då blir det sju kilometer, säger Lars-Åke.

Eftersom jag har svårt att släppa styret till min egen Vespa blir det ingen tågfärd denna gång.

Vidare mot Burs utanför Hemse. Tänk på att det finns fyra byar till på Gotland som heter Burs!

Jag tar vägen mot Roma och fortsätter österut, vid andra vägskälet utanför samhället tar jag höger. Genom det skogiga Gotland ner mot väg 144 mellan Ljugarn och Hemse. I Stånga svänger jag av mot "Prylboden" i Burs. Här har Göran Åkerman, pensionerad gotlänning som flyttat hem efter tjänst i Stockholm, sin blandning av nostalgimuseum och prylbod. Huvudinriktningen

AFFÄREN VAR I DRIFT TILL 1974

Ett eget museum har Rune Jakobsson i sin gamla ladugård. Ligger bara ett par hundra meter från Gangvide. Och hans morbror Enars verkstad finns kvar!

Hymopeder? I verkstaden på gangvide Farm vilade dessa exemplar.

på samlandet är trampcyklar för barn, från sent 1800-tal till 1970-tal. Men Göran har svårt att tygla sin samlarmani så spelkort, polisprylar, porslin, samlarkort, varpa-utsällning, leksaker före 1950, vimplar, ja, det mesta har han utställt i museet: källaren som han grävt ut själv!

– Jag började samla på 1980-talet och sedan har det bara fortsatt, berättar Göran.

Från Burs kör man mot När och efter fem-sex kilometer når man Gangvide Farm som blivit en framför allt jänke-entusiasternas hemvist. Här driver Per och Kickan Karlsson samlingsplats, fik, kanotuthyrning, och det finns stugor att hyra för övernattnig.

– Förr odlade vi potatis, mängder av potatis. Men det här är roligare, skrattar Per när han tar emot vid Esso-macken han håller på att bygga ut.

Klubbar söker sig gärna till Per och Kickan, 2010 är det exempelvis "Midsummer Meet" mellan den 21 och 27 juni på Gangvide Farm.

Corvette-klubben tillhör de som varit på besök. Filmvisningsrum finns och man kan vid behov meka hos dem eller hyra en fyrhjuling. Är man mer sjövan går det att hyra kanot och paddla längs Närsån ut till havet (en väldigt kort tur och Närsån brusar inte alls...).

Har man inte fått nog av fordon kan man fråga Per om vägen till grannen Rune Jakobsson, bara ett par hundra meter bort. Rune har ett 15-tal tvåhjulingar från cyklar till motorcyklar i sin gamla lagård. Är han hemma öppnar han för besök.

Än är varken Vespan eller jag utmattade, det blir en kvällsfärd på ett par mil till familjen i den hyrda stugan. Innan det svänger jag förbi fiskeläget Nabben, vackra grusvägar. Sedan mot kyrkan i När och vidare mot Ljugarn, väldigt vackert och kurvigt.

Kanske lite mycket tips för en dag – på Gotland ska man ta god tid på sig!

Fyrhjulingar är väl inte helt veteranmässiga. Men roliga! Vill man ta sig fram med handkraft kan man nya kanoter på Gangvide Farm. Närsån slingrar sig förbi grillplatsen.

Fiskeläget Nabben blev min slutstation på trippten från västra till östra Gotland. Till Nabben leder sköna grusvägar. Sedan väntar massor av himmel och hav. Tempot på Gotland är ett annat, Visby undantaget vid regn. Kanske beror det på att det är semester, men vägarna på ön inbjuder till att ta det lugnt – perfekt för veteranfordon.

fakta

- **Visby** bilmuseum 0498-27 81 61
- **Dunbodi** lanthandelsmuseum 0498-381 55
- **Föreningen Gotlandståget** (GHJ) 0498-380 43 (dagtid) 0498-509 90 (kvällstid) www.gotlandstagnet.se
- **Prylboden** i Burs, 0708-868404
- **Gangvide farm** 0498-49 20 24
- **Rune Jakobsson**, 0498-922 57

Gammaldags musik hyllas på Gangvide Farm. "Grällen" avvaktar medan det här gänget skyndar sig för att lyssna till Beatles "Yesterday".

